

Den ortodokse jødiske synagoge var prega av ei rigid autoritetshaldning som han fann svært fråstøytande og som gjorde at han «mistet enhver mulighet for tro tidlig i livet».

Han minner om Schopenhauers ord om at dersom religiøs tru skal trivast, må ho plantast og slå rot tidleg i livet.

Yalom er amerikansk jøde, og han peikar på at det er ikkje lett å gi til kjenne mangel på tru i USA i dag som 80 % i spørjeundersøkingar erklærer at dei trur på eit liv etter døden.

Eksistensiell psykoterapi er eit nøkkelomgrep hos Yalom, og nettopp dette er tittelen på den banebrytande boka hans frå 1980. Der omtalar han dette som ein dynamisk terapeutisk tilnæringsmåte der ein legg vekt på problem knytt til eksistensen. Dette utdjupar han ved å omtale det han kallar eksistensens grunnvilkår, knytt til fire spørsmål: døden, isolasjon, meininga med livet og fridom.

Utan å pådytte pasientane sine ein einaste tanke om desse spørsmåla har han erfart at han og dei – reisefellar som dei er – vil kome inn på alle desse tema som ein naturleg del av den terapeutiske prosessen. Og ein av hans konklusjonar er at det er ein samheng mellom den religiøse lengten og den eksistensielle angsten. Ja, han postulerer jamvel at *grunnen* til at religiøs tru finst overalt, er at eksistensiell angst òg finst alle stader.

Å lese denne vesle boka var ei sterk og fengslande oppleving. Ho er lettlest og prisverdig fri for kompliserte filosofiske tankerekker og ein fin inngangsport til den rike litterære produksjonen til Irvin Yalom. For dei som enno ikkje har lese Yalom, trur eg boka vil gi meirsmak.

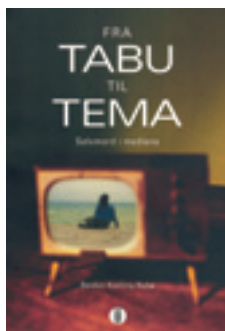
Hans Olav Tungesvik
Frihamnsenteret
Skånevik

Fint om tabubelagt tema

Nybø RK

Fra tabu til tema

Selvmord i mediene. 136 s. Kristiansand: IJ-forlaget, 2007. Pris NOK 185
ISBN 978-82-7147-308-2

Forfatteren var med på å utrede en endring i Vær Varsom-plakaten fra 2006 som har gjort det mulig for pressen å omtale selvmord dersom en rekke aktsomhetskrav blir fulgt. Tidligere het det at selvmord eller selvmords-

forsøk som hovedregel ikke skulle omtales i pressen. En av grunnene til oppmykningen er påstandene om en fortiet samfunnsdebatt rundt selvmord som fenomen.

Reidun Kjelling Nybø viser til at det tidligere ble benyttet en rekke omskrivninger som likevel ble forbundet med selvmord, slik som «personlig tragedie», «ingen mistanke om noe kriminelt». Eller, som journalist Knut A. Nygaard sier det her: «Vanligvis vil vi ha fram mest mulig av det som skjer på linjene. Når det gjelder selvmordsomtale prøver vi å fylle mest mulig mellom dem.»

Noe av det mest spennende i Nybøs kortfattede bok er drøftingen av selvmord i psykiatrien, med utgangspunkt i to klagesaker til Pressens faglige utvalg. Ulike aktører er intervjuet i ettertid, og forfatteren får fint frem hvordan en slik sak oppfattes høyst ulikt av journalisten, pasientens mor, psykiologen (som sluttet som følge av saken), psykiaterne som klaget inn saken og generalsekretæren i Norsk Presseforbund. Sistnevnte mener at det var riktig av Dagbladet å kjøre saken. Pressens faglige utvalg konkluderte da også med at avisen ikke hadde brutt god presseskikk. Men Presseforbundets generalsekretær, Per Edgar Kokkvold, er samtidig overbevist om at Dagbladet ville blitt felt etter den nye paragrafen, fordi selvmordsmetoden ble detaljert beskrevet. Det er interessant.

Nybø setter selvmordsomtale i Norge inn i en aktuell kontekst, dels ved å redegjøre for situasjonen i andre nordiske land, dels ved å referere til råd utarbeidet av Verdens helseorganisasjon. Hun bruker også mye plass på selvmord blant kjente personer – saker som har hatt samfunnsmessig og politisk betydning og som kunne vært omtalt på en annen måte etter den nye selvmordsparagrafen.

Det var Seksjon for selvmordsforskning og -forebygging ved Universitetet i Oslo som sto bak den nye formuleringen i Vær varsom-plakatens punkt 4.9. I ettertid er det gjort til et problem at psykiatrien skal ha fått for mye å si over journalistikken. Det er Sven Egil Omdal, som ledet arbeidet med revisjonen, som målbærer kritikken. Hva han egentlig mener når man leser hans uttalelser samlet, er imidlertid noe uklart. Det er oppsiktsvekkende dersom Omdal ønsker å endre selvmordsparagrafen like etter at han har avsluttet arbeidet med å revidere den. Her burde forfatteren vært mer pågående og avklarende.

Totalt sett sitter jeg igjen med et inntrykk av at forfatteren har satt seg godt inn i stoffet og at hun dekker diskusjonen på en bred og god måte. Boken er stringent oppbygd, velskrevet og lettlest. Spesielt satte jeg pris på at det gis god plass også til kritiske røster, bl.a. fra legehold. Flere har fryktet økt selvmordssmitte hvis omtale av selvmord ble mer vanlig.

Forfatterens egen veileder for selvmords-

omtale gjør boken velegnet for journalister og redaktører, som vel er den primære målgruppen. I tillegg bør den være av interesse for dem som arbeider med selvmordsforebygging og for alle som er oppatt av forholdet mellom medisinen og mediene.

Per Helge Måseide

Barnekliviken
Ullevål universitetssykehus

Klokt og vakkert om angst, AD/HD og låste liv

Thorsen G-RB.

Veien til Louisiana

88 s, ill. Stavanger: Hertervig forlag, 2006.

Pris NOK 149

ISBN 82-92023-70-4

Gerd-Ragna Bloch Thorsen rakk akkurat å få denne boka ferdig før ho døydde brått i fjor. Ho blir litt som eit ettermæle på den måten, og dermed ganske spesiell for alle som kjende Gerd-Ragna.

Men ho står godt på egne bein og er både artig, interessant og lærerik lesnad. Ho er del av ein tradisjon frå Stavanger-miljøet, PsykOpp og Hertervig forlag, der komplekse tema om sinn og psykiatri blir formidla enkelt og godt for vanlege folk, ungdom som vaksne – eit viktig folkeopplysningsarbeid.

Veien til Louisiana handlar i det ytre om to ungdommar, Gunn og Atle, som på kvar sin måte er offer for psykiske plager, funksjonssvikt og fordømmar knytt til desse. Dei møtest på ein helgetur til København, eit steg ut i verda som for begge inneber nye røynsler, ny erkjenning, nytt vågemot på livet og nye dører som opnast for livsutfalding. Ei lita reise i denne større reisa er besøket på kunstsamlinga Louisiana, der tittelen er henta frå. Det er mange nye og nyskapande former som der har fått sin plass og som gjev inspirerande opplevingar og ny erkjenning av både kunst- og livsformer.

Mor til Gunn har sterk angst og er plaga av posttraumatisk stress, noko som låser både henne og familien og avgrensar livsutfalding og vekst. Atle har AD/HD-plager, noko som gjer han til outsider og mobbeoffer og låser han i tap og tillitssvikt.

Veien til Louisiana handlar både om korleis dette kan arte seg – framstilt på ein måte som alle kan forstå – og korleis det kan løyse seg. Korleis det som var låst kan opne seg.

Historia er barnleg vakker, rørende vofull og pedagogisk troverdig. Dette er lesnad for alle, for lek og lærd, men kanskje mest for barn og unge, for lærarar, føresette og anna godtfolk. Boka er god som bakgrunn for tema- og gruppearbeid i skule og undervisning, på helsestasjonar og i pasient- og foreldregrupper.

Ho kan lesast som ei vakker historie, som ei søge om sårbare sinn, om avgrensing og utfalding i livet, om tap og potensial.

Dette er ei bok det er lett å rå folk til å lese og bruke.

Bjarte Stubhaug

Avdeling for psykiatri og somatikk
Haukeland Universitetssjukehus

Pionertider i helsearbeid

Bjartveit K.

Hvit pest, svart tjære

Felttog mot farlege folkesykdommer på 1900-tallet. 232 s, tab, ill. Oslo: Michael, 2007.

Pris NOK 200

ISBN 978-82-92871-01-0

Det er så lett å glemme. For 100 år siden var tuberkulosen vår farligste folkesykdom og krevde flere menneskeliv i forhold til folketallet enn kreftsykdommene gjør i dag. Sykdommen var hos oss nesten utryddet tidlig

i 1970-årene – men det er langt fra slik ellers i verden. Mer enn 200 millioner mennesker er bærere, årlig smittes sju millioner – og tre millioner av dem dør.

Da tuberkulosen var på retur, dukket det opp en annen og nesten like farlig folkesykdom – tobakksrøykingen, som krevde 6 000–7 000 menneskeliv i Norge hvert år. Mens kampen mot tuberkulosen bare hadde én hovudmotstander, nemlig tuberkelbasillene, kjemper man her mot både sykdommene og en ressurssterk og intelligent motstander: tobakksindustrien. Det står fortsatt igjen en langvarig kamp.

Kjell Bjartveit (f. 1927) var i mange år en av våre fremtredende fagfolk innen tuberkulosekontroll og leder av Statens skjermbildeundersøkelser. *Hvit pest, svart tjære* kommer på et riktig tidspunkt, den er høyaktuell og vil bli en vekker for mange. Bjartveit har skrevet ned sine erfaringer og opplevelser fra kampen mot tuberkulosen og mot tobakksskadene slik han erfarte det gjennom et livslangt arbeid. Undertittelen *Felttog mot farlege folkesykdommer på 1900-tallet* er treffende. For Bjartveit har

virkelig ført et felttog – han har vært sterk, kompromissløs og faglig dyktig.

Bjartveit beskriver hva han opplevde og hvordan ting skjedde og gir nærbilder av en rekke av våre fremste fagfolk innen feltet. Han forteller hvordan han kom inn i offentlig helsearbeid og ble nøkkelperson innen Statens skjermbildefotografering og kampen mot tuberkulosen. Vi får vite hvordan kampen mot tuberkulosen ble organisert fra 1890-årene, det er beretninger om innsatsen til legene Klaus Hanssen (1844–1914) og Michael Holmboe (1852–1918) og om arbeidet innen frivillige organisasjoner. Han forteller også om innføringen av BCG-vaksinen og gir interessante nærbilder av Olaf Scheel (1875–1942) og Johannes Heimbeck (1892–1976), som oppnådde verdensberømmelse for utprøving av denne vaksinen. Etter at tuberkulosen var bekjempet, gikk det offentlige over til forebyggende arbeid mot hjerte- og karsykdommer, og Bjartveit skildrer hvordan store norske epidemiologiske undersøkelser ble bygd opp.

Den andre hovuddelen er viet arbeidet for å bekjempe røykingen. Det er til atskillig ettertanke når han forteller om hvordan både tobakksindustrien, deler av pressen, en helsedirektør og en professor i medisin prøvde å bremse arbeidet og ufarliggjøre tobakken.

Da Bjartveit gikk av med pensjon, ble han styreleder for Nasjonalforeningen for folkehelsen og gjorde en betydelig innsats både nasjonalt og internasjonalt innen frivillig forebyggende helsearbeid.

Siste kapittel er mer personlige betraktninger og fortellinger om hans eget privatliv. Med sin uredde og kompromissløse holdning har Bjartveits arbeid fått ringvirkninger, og det han sto for, har hatt stor medisinsk og politisk gjennomslagskraft.

Når historien til det norske helsevesen i forrige århundre skal skrives, vil kampen mot folkesykdommene stå sentralt. Da er det viktig å ha innsidekunnskap om hvordan dette skjedde, hvilke problemer de hadde å stille med og hvilke personer som var involvert. Ikke minst har det stor verdi å vite hvordan pionerene tenkte og handlet mens de sto midt i kampen.

Boken er fint utstyrt, har rikelig med bildeokumentasjon og også annet dokumentarisk materiale. Den vil være høyst leseverdige og verdifulle for både helsepersonell og andre som er interessert i å vite hvordan kampen mot folkesykdommene har artet seg gjennom godt over et halvt århundre.

Ole Didrik Lærum

Gades Institutt
Haukeland Universitetssjukehus

En fortelling om kjærlighet, sorg og livet etter tsunamien

Olafsen E, Dahl PA.

Hva skal vi med stjerner nå?

En fortelling om kjærlighet, sorg og resten av våre liv. 169 s, ill. Oslo: Schibsted, 2007.

Pris NOK 298

ISBN 978-82-516-2442-8

Dette er fortellingen til en far og en sønn om det de opplevde da familien på fire ble rammet av flodbølgen (tsunamien) i Thailand. Intensjonen med utgivelsen er ifølge

Espen Olafsens forord todelt. Dels er formålet sorgbearbeiding, dessuten kan kanskje historien være til hjelp for andre som står midt oppi sin egen «tsunami». Målgruppen er voksne privatpersoner og fagpersoner som møter mennesker i sorg.

Beretningen starter i dagboksform, og leserne får en detaljert beskrivelse av farens og sønnens opplevelser da de ble tatt av flodbølgen. Så beskrives dagene som fulgte. Deretter deler prest Per Arne Dahl sine refleksjoner med oss, samtidig som han tar inn farens minner. Espen Olafsen forteller om datteren Frøya og sin kjære Elfrid som så dramatisk ble revet bort. Familiemedlemmer, venner og fagpersoner som hjelper til i sorgprosessen blir også presentert. Dikt og sanger som betyr noe for hovudpersone er inkludert, samt bilder av den lille familien før og etter tsunamien. Det er et lettfattelig, godt beskrivende språk.

Vi får et detaljert innblikk i sorgarbeidet til de to – Balder på sju år og hans far, fotballtreneren.

For alle fagpersoner som møter mennesker i sorg og alvorlige kriser kan denne boken være betydningsfull. Spesielt for psykiatere og barne- og ungdomspsykiatere som behandler mennesker som har opplevd alvorlige kriser er dette svært relevant lesning. I sin skjønnlitterære form er den et viktig supplement til faglitteratur på dette feltet.

Ethvert menneske som leser *Hva skal vi med stjerner nå?*, vil bli meget berørt av den sterke historien. Den setter ord på det vi alle vet, men så fort glemmer – hvor skjørt vårt eget liv og livet til våre kjære er. Anbefales herved.

Melanie Ekholdt Huynh

Krise- og utredningsenheten
Barneavdeling for psykisk helse
Ullevål universitetssykehus